

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****FEVZİ KAYACAN BAŞVURUSU (6)**

Başvuru Numarası : 2020/33647

Karar Tarihi : 16/7/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Fevzi KAYACAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki olumsuz tutulma koşulları ile bazı infaz kurumu uygulamalarından ileri gelen manevi zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının titiz bir inceleme yapılmadan reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası ile bazı anayasal güvencelerin ihlal edildiğine yönelik iddialara ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında 23/7/2016 tarihinde tutuklanarak Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) alınmış, buradan 24/7/2016 tarihinde nakil olan başvuru 25/7/2016 tarihinde Sincan 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiş, 5/7/2021 tarihinde ise tahliye edilmiştir. Bu süreçte başvuru 25/12/2016-20/3/2017 ile 23/9/2017-31/10/2017 tarihleri arasında koşullarından ve uygulamalarından şikâyetçi olduğu İnfaz Kurumunda misafir tutuklu olarak barındırılmıştır.

3. Başvurucu, duruşmalara katılmak üzere geçici olarak nakledildiği İnfaz Kurumunda tutulduğu süre boyunca hijyenik olmayan, kalabalık ve rutubetli ortamlarda barındırıldığını, bu nedenle ciddi sağlık sorunları yaşadığını, savunma hakkını etkili şekilde kullanmadığını ve onur kırıcı muamelelere maruz kaldığını belirterek idarenin hizmet kusuru nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü manevi zararın tazmini talebiyle 22/12/2017 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) başvurmuştur. Bakanlık, idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk hâli bulunmadığını belirterek başvurunun tazminat talebini 9/2/2018 tarihinde reddetmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlığın ret kararına karşı uğradığı manevi zararın tazmini talebiyle Konya 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvuru, başka bir ceza infaz kurumundayken duruşmalara katılmak üzere 25/12/2016 tarihinde İnfaz Kurumuna getirildiğini, burada disiplin cezası alan hükümlüler için tasarlanmış, havalandırması bulunmayan, ışıkların 24 saat açık bırakıldığı, oldukça dar

ve basık tavanlı bir hücreye konulduğunu, bu hücrede tuvaletin aynı zamanda banyo olarak da kullanıldığını, sağlıksız koşullarda barındırıldığını ifade etmiştir. Bu koşullar altında sağlığının bozulduğunu, buna rağmen iki gün sonra duruşmada bizzat savunma yapmak zorunda bırakıldığını belirtmiştir. Anılan hücrede on iki gün tutulmasının ardından 5/1/2017 tarihinde kalabalık bir koğuşa sevk edildiğini, buradaki aşırı yoğunluk nedeniyle yerde yatmak durumunda kaldığını, hijyenin yetersiz olduğunu, 24 saat açık bulundurulması zorunlu olan ışık ve televizyon nedeniyle yeterince uyuyup dinlenemediğini, genel sağlık durumunun daha da kötüleştiğini ileri sürmüştür. Bu şartlarda yaklaşık üç ay kaldığını ifade eden başvuru, İnfaz Kurumunda açık görüş günlerinde bileğine "önce vatan" ibaresinin mühürle vurulması ve kaldığı koğuşun tükenmez kalemle yazılması uygulamasına maruz kaldığını, bu durumun onur kırıcı ve aşağılayıcı olduğunu belirtmiştir.

5. Başvuru; daha sonra 27/9/2017 tarihli karar duruşması için tekrar misafir olarak İnfaz Kurumuna sevk edilmek üzere sabah saatlerinde bulunduğu ceza infaz kurumundan çıkarıldığını, yolculuk boyunca kelepçeli tutulduğunu, ihtiyaçlarını karşılamasına izin verilmediğini, karakolda da kelepçeli hâlde uzun süre bekletildiğini belirtmiştir. Bu süreçte kol ve omzunda şişlik oluşmasına rağmen doktor kontrolüne götürülmediğini, İnfaz Kurumuna girişte sağlık muayenesinin yapılmadığını ifade etmiştir. Duruşma sonrası tekrar İnfaz Kurumunda kalabalık, hijyenik olmayan bir koğuşa yerleştirildiğini ileri sürmüştür. Başvuru, rızası olmaksızın saçının tıraş edildiğini, sesli sayıma zorlandığını, bu uygulamaların aşağılayıcı nitelikte olduğunu, müdafiiyle yaptığı görüşmelerin tamamının ses ve görüntü kaydına alındığını, görüşmelere iki gardiyanın nezaret ettiğini belirtmiştir; bu uygulamaların insan onuruna aykırı muamele teşkil ettiğini ve katıldığı duruşmalarda etkili bir savunma yapmasını engellediğini öne sürmüştür.

6. Yargılama sürecinde İdare Mahkemesi başvurunun İnfaz Kurumundan tutulma koşulları ve maruz kaldığını ileri sürdüğü muameleler bakımından idareye yaptığı başvurulara ilişkin bilgi ve belgelerin temin edilmesi amacıyla müzekkere yazmıştır. Bu kapsamda, anılan başvurular hakkında idarece herhangi bir inceleme veya soruşturma yapıp yapılmadığı, söz konusu başvurulara yanıt verilip verilmediği hususlarının açıklanmasını mevcut ise ilgili tüm dilekçe, cevap yazısı ve diğer bilgi/belgelerin gönderilmesini istemiştir. Davalı idare, İdare Mahkemesine sunduğu müzekkere cevabında başvurunun İnfaz Kurumuna gönderdiği dilekçeler ile bu dilekçelere verilen cevapları ibraz etmiştir.

7. İdare Mahkemesi 13/6/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesi, kararında başvurunun İnfaz Kurumunda misafir tutuklu olarak kısa süreli getirilmesinin ve güvenlik gerekçesiyle hücreye yerleştirilmesinin hukuka uygun olduğunu, sağlık hizmetlerine erişimde herhangi bir engelle karşılaşmadığını ve kötü muamele iddiasını destekleyecek somut bir delil sunulmadığını belirtmiştir. Ceza infaz kurumlarındaki yoğunluğun darbe girişimi sonrası koşullardan kaynaklandığını, bu durumun idareye kusur atfedilmesini gerektirmediğini, başvurunun televizyondan rahatsızlık duyduğu yönündeki şikâyetini İnfaz Kurumu nezdinde ileri sürmediğini, bileğe mühür vurulması ve koğuş numarası yazılması gibi bir uygulamanın olmadığını, sayım ve güvenlik uygulamalarının mevzuata uygun olduğunu, avukat görüşmelerinin ve diğer hizmetlerin kanuni çerçevede yürütüldüğünü ifade etmiştir. Sonuç olarak başvurunun maruz kaldığını ileri sürdüğü muamelelerin insanlık onurunu zedeleyici nitelikte olmadığı, somut bir hizmet kusuru bulunmadığı gerekçesiyle tazminat talebinin reddine ilişkin işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna varmıştır.

8. Başvurucu, anılan karara yönelik istinaf başvurusu yapsa da Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) başvurusunun tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal edecek asgari ağırlık düzeyine ulaşmadığı ve bu iddiaların delillerle desteklenmediği gerekçesiyle tutulma koşullarıyla ilgili iddialar yönünden istinaf başvurusunu 10/9/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 30/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurusunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; İnfaz Kurumundaki tutulma koşullarının insan onuruna aykırı ve sağlıksız olduğunu, kalabalık koşullarda dönüşümlü yatmak zorunda bırakıldığını, hijyen eksikliği, havalandırma kısıtlılığı ve sağlık hizmetlerine erişim engelleri yaşadığını belirterek idari dava sürecinde İdare Mahkemesinin delil toplamayı reddettiğini, keşif ve bilirkişi incelemesi yapmadığını, idarenin savunmasıyla yetindiğini iddia etmiştir. Son olarak İnfaz Kurumunda bileğine mühür vurulmasından ve kalemle koğuş yazılmasından da yakınan başvuru, anılan nedenlerle adil yargılanma hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca;

i. Başvurusunun Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırılmakta iken farklı tarihlerde duruşması nedeniyle İnfaz Kurumuna süreli nakillerinin yapıldığı,

ii. Başvurusunun İnfaz Kurumunda 25/12/2016-4/1/2017 tarihleri arasında geçici olarak D Blok 1. koridor müşahade-1/7 No.lu odada tek kişi olarak, 4/1/2017-20/3/2017 tarihleri arasında B Blok 1. koridor B-4 No.lu odada 57 kişi ile birlikte, 23/9/2017-31/10/2017 tarihleri arasında B Blok 1. koridor B-2 No.lu odada 13 kişi ile birlikte barındırıldığı,

iii. B-2 No.lu odanın toplam alanının 111,8 m² ve bir kişi için alanın 7,98 m² olduğu, B-4 No.lu odanın toplam alanının 149 m² ve bir kişi için alanın 2,57 m² olduğu, müşahade-1/7 No.lu odanın toplam alanının 7,13 m² ve bir kişi için alanın 7,13 m² olduğu,

iv. B-2 No.lu odanın havalandırma bahçesinin 35 m², B-4 No.lu odanın havalandırma bahçesinin 70 m² olduğu bildirilmiştir.

v. B-2 ve müşahade-1/7 No.lu odalarda başvuru kişinin kendisine ait ranza bulunduğu ve bundan yirmi dört saat esasına göre faydalandığı ancak B-4 No.lu koşu odadaki kalabalık nedeniyle kendisine bir ortopedik yatak, yastık, battaniye ve nevresim takımı verildiği,

vi. Oda/koşu odalarında bulunan camların ebat ve sayılarının değişkenlik gösterdiği, ayrıca tamamının hükümlü/tutuklular tarafından açılabilir özellikte olduğu,

vii. Uyumak dışında televizyon seyredebilmek veya vakit geçirmek amacıyla kullanabilen ortak alan ve havalandırma bacasının mevcut olduğu,

viii. Oda/koşu odalarında bulunan tuvalet ve banyolara ait sayısal verilerin değişkenlik gösterdiği belirlenmelidir.

14. Başvuru kişinin şikâyet ettiği tutulma koşulları ile infaz kurumu uygulamaları, bireysel başvuru yapılmasından önce son bulmuş ve mevcut başvuru, olumsuz tutulma koşulları ile bazı infaz kurumu uygulamalarından ileri gelen manevi zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının reddi üzerine yapılmıştır. Bu durumda öncelikle başvuru kişinin şikâyetlerinin nasıl ele alınacağını belirlenmesi gerekir.

15. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağını ihlal ettiğini iddia eden kişilere sağlanması gereken başvuru yolu ancak ihlali önleyip koşulları düzeltme ve aynı zamanda tamamlayıcı bir unsur olarak ihlalden zarar görenlere makul bir tazmin imkânı sunma niteliğini haizse etkilidir. Sadece tazmin yollarının varlığı, bu tür muamelelere maruz kalan kişilere yapılanların kısmen veya zımnen meşrulaştırıldığı şeklinde değerlendirilebilir ve devletin tutulma koşullarını Anayasa'nın güvence altına aldığı standartlara yükseltme yükümlülüğünü kabul edilemez bir şekilde azaltır. Dolayısıyla tutulma hâli devam eden kişiler için ihlali süratle sona erdirebilecek başvuru yolunun varlığı olmazsa olmaz bir şarttır (geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarıyla ilgili şikâyetler yönünden yapılan benzer değerlendirme için bazı değişikliklerle birlikte bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, §§ 71-73). Bununla birlikte kişinin ihlal iddialarına konu yerden ayrılmış olması durumunda *tutulma hâli* de sona ereceğinden tutulmadan kaynaklanan ihlalin devam ettiğinden söz edilemez. Ayrıca ceza infaz kurumlarından ayrılarak hürriyetine kavuşan kişinin tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini istemesinde hukuki yararı bulunmamaktadır. Bu itibarla ceza infaz kurumlarından tahliye edilen kişiler yönünden artık mevcut ihlali önleyici ve tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini temin edici hukuk yollarına başvurulması anlamını yitirmekte, uğranılan zararları tazmin edici mekanizmaların varlığı yeterli hâle gelmektedir. Dolayısıyla bireysel başvuru tarihinden önce tahliye edilenlerin ceza infaz kurumlarından ayrıldıkları tarihe kadar maruz kaldıkları tutulma koşullarına ilişkin şikâyetleri bakımından etkili hukuk mekanizmasının tazminat yolu olduğu söylenebilir (geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarıyla ilgili şikâyetler yönünden yapılan benzer değerlendirme için B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 49).

16. Tutulma koşullarından doğan zararın tazmini istemiyle açılan tazminat davasında davacılar yüklenen ispat yükü aşırı olmamalıdır. Kişilerden, şikâyet edilen koşullar hakkında ayrıntılı açıklama yapmaları ve elde edilmesinde güçlük çekmeyecekleri tanık ifadeleri veya ceza infaz kurumu yetkililerine verdikleri dilekçeler, infaz hâkimliğine yaptıkları şikâyetler ve infaz hâkimliği kararına yaptıkları itirazlar hakkında verilen kararlar

gibi kanıtları sunmaları istenebilir. Bu aşamadan sonra ispat yükü davalı kamu makamlarına geçer (Anayasa Mahkemesinin devam eden tutulma koşullarıyla ilgili şikâyetleri değerlendirirken esas aldığı benzer ölçütler için bkz. *Cengiz Yetgin* [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 69). Ayrıca tazminat taleplerinin incelenmesine ilişkin usul kuralları, makul süre şartı da dâhil olmak üzere hakkaniyet ilkesine uygun olmalıdır ve yargılama giderleriyle ilgili kurallar, talebinin haklı olduğu durumlarda kişilere aşırı bir yük getirmemelidir. Son olarak davacıların belirli görevlilerin hukuka aykırı davranışlarda bulunduğunu kanıtlamaları beklenmemelidir zira olumsuz tutulma koşulları, genellikle bazı kamu görevlilerinin hatalarından ziyade idari hatalar, yetersiz kaynaklar gibi daha geniş ve kapsamlı etkenlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

17. Olumsuz tutulma koşulları nedeniyle açılan bir tazminat davasının etkili olduğunun kabul edilebilmesi için yargılamayı yapan mahkemenin şikâyetleri Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında belirlediği tutulma koşullarıyla ilgili ilke ve ölçütler ışığında incelemesi gerekir. Ayrıca mahkeme, infaz kurumu ve/veya infaz koruma memurlarının kusurları olmasa bile olumsuz tutulma koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edilebileceğini ve bu koşulların başvuru sahibinin maddi ve/veya manevi zarara uğramasına neden olabileceğini dikkate almalıdır.

18. Anayasa Mahkemesinin mahpusların tutulma koşullarının değerlendirilmesinde esas aldığı ilke ve ölçütler şöyledir :

i. Aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler *Levent Cantekin* ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre çok kişilik koğuşlarda, odalarda bir kişi için yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Bir kişi için olan yüzey alanının hesaplanmasında banyo ve tuvalet alanı ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan hesaplamaya dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda bir kişi için yüzey alanı 3 m²'den az ise ya da her tutulan için ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutulan kişilerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyorsa tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde *güçlü bir karine* oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²'nin altına düşmesinin *kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra* olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur kişilerin genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir tesiste tutulmasıdır.

ii. Tutulu kişilerin 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemli bir faktördür ve bu durumda uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Tutulu kişilerin daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alan sorununa ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (*Levent Cantekin*, § 35).

iii. Alan standardına uysa bile dar ama uzun veya alçak tavanlı koğuşların istenen standardı sağlayamayacağı, duvarlar arasında minimum 200 cm, taban ve tavan arasında 250 cm olması şartının aranacağı belirtilmelidir. Ayrıca birden fazla tutulan kişinin barındırıldığı her koğuşta en az bir banyo ve tuvalet bulunmalı, bu alanlar koğuştan tamamen bölünmüş (tavana kadar) bir alanda yer almalıdır (*Cengiz Yetgin* [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 59).

iv. Tutulu her kişiye düzenli biçimde muhafaza edeceği ayrı bir yatak ile yatağını temiz tutması için gerekli sıklıkta değiştirebileceği yatak takımı verilmelidir. Bu bakımdan tutulu bir kişinin bir yatağı aynı anda başkasıyla kullanmak, nöbetleşe olarak paylaşmak veya yataksız zeminde uyumak zorunda bırakılmasının kabul edilemez olduğu değerlendirilmektedir (*Cengiz Yetgin*, § 62).

v. Tutulma süresinin kısıtlığı, tutulu kişinin yetersiz tutulma koşulları nedeniyle maruz kaldığı ızdırabın veya aşağılanmanın ciddiyetinin değerlendirilmesinde ilgili bir faktör olsa da bu süre -tek başına- şikâyet edilen muameleyi, diğer unsurların söz konusu hükmün kapsamına sokmak için yeterli olması hâlinde otomatik olarak kötü muamele yasağı kapsamından çıkarmaz. Ağır derecedeki olumsuz tutulma koşulları kısa süreli olsa bile ihlal sonucunu değiştirmeyecektir (*Cengiz Yetgin*, § 65).

vi. Tutulu kişilerin makul ölçüde geniş ve mümkün olduğunda kötü hava koşullarından korunma sağlanan açık hava tesisinde en az bir saat egzersiz yapmasına izin verilmelidir. Bunun dışında sözü edilen kişilerin daha geniş bir koğuş dışı aktivite programının parçası olması tercih edilmektedir. İlgili uluslararası standartlara göre bu kişiler, günün makul bir bölümünü koğuşlarının dışında çeşitli amaçlara yönelik faaliyetlerle (çalışma, eğlence, eğitim) meşgul olarak geçirebilmelidir (*Cengiz Yetgin*, § 66).

vii. Çeşitli amaçlarla pencerelere metal panjurlar veya eğimli plakalar yerleştirilmesi tutulu kişilerin doğal ışığa erişimini engelleyeceği gibi bir durumun koğuşa temiz hava girmesini önleyerek hastalıkların ortaya çıkmasına veya yayılmasına elverişli koşulların oluşmasına neden olacağı muhtemeldir. Bununla birlikte tutulu bir kişinin tutulduğu sürede ciddi solunum yolu hastalığı teşhisi konulduğu ve hastalığa kaldığı tesiste tutulması aşamasında yakalandığı tespit edilse de (tedavi gördüğü veya tamamen iyileştiği gözönüne alınarak) havalandırma, ısıtma, aydınlatma veya sağlık koşullarının kendi başına kötü muamele kavramını haklı çıkarmayacağı da belirtilmelidir. Panjurların olumsuz etkisi, havalandırma sisteminin ve suni aydınlatmanın sağlanması durumunda tek başına kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmayacaktır. Yine de bu hususlar aşırı kalabalığın ve alan yetersizliğinin odak faktörüne ek olarak başvurucların tutulma koşullarının kötü muamele yasağı bakımından tolere edilen eşğin ötesine geçtiğini göstermek için önemlidir (*Cengiz Yetgin*, § 67).

viii. Koğuş içindeki banyo ve tuvalet alanlarının hem hijyen açısından hem de mahremiyet açısından yaşam alanından tamamen ayrılması gereklidir. Haftada bir defadan fazla duş imkânı sunulmaması vücut hijyeninin sağlanması için yeterli olmayacaktır. Gerekli sağlık önlemleri kemirgen, pire, bit, tahtakurusu ve diğer haşarat istilasına karşı önlemleri içermelidir (*Cengiz Yetgin*, § 68).

19. Somut olayda İdare Mahkemesi tutulma koşullarıyla ilgili tazminat davasını, İnfaz Kurumundaki koşulların düzeltilmesini sağlamak için infaz kurumuna ve/veya infaz hâkimliğine başvurulmadığı gerekçesiyle reddetmeyip esastan incelemiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin görevi İdare Mahkemesinin tazminat davasını Anayasa Mahkemesinin benimsediği ilke ve ölçütler temelinde ele alıp almadığını, bu bağlamda kötü muamele yasağının usul boyutunun gerektirdiği titizlikte bir inceleme yapıp yapılmadığını değerlendirmektir. Bu sebeple başvurunun şikâyetleri kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucu; açtığı tazminat davasında İnfaz Kurumundaki kişisel alanın azlığı, hijyen kurallarına riayet edilmemesi, havalandırma kısıtlılığı vb. tutulma koşulları ile kurum uygulamalarından şikâyet etmiş olup İdare Mahkemesi, bu şikâyetler hakkında araştırma ve değerlendirme yapmamıştır. İdare Mahkemesi yaptığı incelemede Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili ilke ve ölçütlerini dikkate almamıştır. Bu nedenle yargı sürecinin kötü muamele yasağının usul boyutunun gerektirdiği titizlikte yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

23. Başvurucunun avukat görüşmelerinin kayda alınmasına ilişkin iddiasının *Süleyman Araç* ([2. B.], B. No: 2015/7985, 20/9/2018) kararı doğrultusunda *başvuru yollarının tüketilmemesi*, savunma dilekçelerinin denetime tabi tutulduğuna ilişkin iddiasının *Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt* ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013) kararı doğrultusunda *başvuru yollarının tüketilmemesi*, ceza soruşturması başlatılması için şikâyetle bulunmaması nedeniyle kelepçeli olarak teşhir edildiği iddiasının *İsmail Buğra İşlek* ([1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013) kararı doğrultusunda *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 220.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının *kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. İdare Mahkemesine (E.2018/636, K.2019/614) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.